

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА

СОЦІОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра соціології управління та соціальної роботи

Пояснювальна записка

до бакалаврської роботи

на тему:

**«ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ
СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ З РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМ
ТИМЧАСОВОГО ЗАХИСТУ ДЛЯ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ
ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ»**

Виконала: студентка 4-го курсу групи СР-45
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 231 Соціальна робота
Копасєва Олександра Олександрівна

Керівник: Вакуленко С. М, к.соц.н., доцент,
доцент ЗВО кафедри соціології управління та
соціальної роботи

Рецензент: Буданова О.Б., к.соц.н., доцент ЗВО
кафедри прикладної соціології та соціальних
комунікацій Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна

Харків – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДРУНТЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З БІЖЕНЦЯМИ Й ВИМУШЕНИМИ МІГРАНТАМИ	
1.1 Біженці й вимушені мігранти як об’єкт соціальної роботи.....	9
1.2 Теоретичні основи й принципи соціальної роботи з біженцями й вимушеними мігрантами	12
Висновки до розділу 1	15
РОЗДІЛ 2. СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ У СЛОВАЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ	
2.1 Тимчасовий притулок у Словаччині: порядок подання необхідних документів.....	17
2.2 Працевлаштування для українських біженців.....	23
2.3 Державна соціальна допомога українським біженцям	27
Висновки до розділу 2.....	30
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ З РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМ ТИМЧАСОВОГО ЗАХИСТУ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ	
3.1 Огляд програм тимчасового захисту громадян України в Словацькій Республіці.....	31
3.2 Оцінка ефективності та пропозиції щодо поліпшення програм тимчасового захисту громадян України в Словаччині	34
Висновки до розділу 3	38
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	43
ДОДАТОК А	47

ВСТУП

Актуальність теми. Повномасштабне вторгнення, що розпочалося ворожим наступом Росії 24 лютого 2022 року, розділило життя українських громадян на «до» та «після». Ці події матимуть серйозний соціальний вплив, вони стали причиною виникнення значної кількості переміщених осіб і порушень гарантованих Конституцією прав людини, оскільки мільйони людей змушені були переїхати через бойові дії. Наразі ці громадяни України мають статус біженців, оскільки їхнє переміщення є наслідком непередбачуваних обставин, і вони змушені полишати своє житло, заради збереження власного життя, а також життя своїх близьких. Велика кількість європейських країн приєдналися до нашої країни задля того, аби надати підтримку та притулок біженцям [35].

На жаль, більшість з українців опинилися у країні-нападниці - Росії. За даними Управління Верховного комісара ООН з питань біженців (УВКБ ООН), туди після російського нападу перемістилися 2,8 мільйона осіб. Передусім, очевидно, йдеться про жителів окупованих регіонів на сході та півдні України. Для них це почасти єдиний відносно безпечний і доступний шлях втечі з охоплених бойовими діями регіонів, адже для переїзду на підконтрольну Україні територію їм потрібно або перетнути лінію фронту, або проїхати тисячі кілометрів через низку країн, аби безпечно в'їхати до України через західний кордон [5].

На другому місці за кількістю зареєстрованих українських біженців – Польща. З даними УВКБ ООН, там станом на початок квітня 2023 року було зареєстровано 1,58 мільйона українців. Наступні – Німеччина (923 тисячі), Чехія (504 тисячі), Іспанія (118 тис.), Болгарія (113 тис.), Словаччина (105 тис.) та Італія (97 тис.) [4].

Як вже відомо, серед країн з найбільшою кількістю українських громадян у якості біженців є також Словаччина, яка, безперечно, надала велику підтримку та допомогу Україні. Створено численні пункти прийому українських громадян, реалізовано програми соціальної підтримки та допомоги тим, хто приїжджає безпосередньо в країну.

Важливо зазначити, що Словацька Республіка (СР) вже давно підтримує дружні відносини з українською державою. Вона має спільний кордон з Україною, в 1993 році стала та суб'єктом міжнародного права й почала дотримуватись стандартів відкритого європейського суспільства, була включена до списку країн з найгрунтовнішими реформами в Східній Європі. Словаччина та Україна визнають одна одну, відкрили працюючі посольства відповідно в Братиславі та Києві, відбувся обмін візитами на високому рівні, розроблено та підписано низку угод. Наші країни об'єднують не лише спільні кордони, традиційні економічні зв'язки, а й близькі питання політичного, етнічного та економічного характеру [15].

Провідну роль у вирішенні актуальних проблем українських біженців у Словацькій Республіці відіграють представники української громади в Словаччині, оскільки зберегли самобутню національну культуру, традиції, державні інституції, державну освіту, налагодили зв'язки між Україною та Словацькою Республікою в 1990-х роках.

Все зазначене вище обумовило актуальність обраної теми.

Серед науковців, що вивчали тему міждержавної співпраці Словаччини та України, варто згадати: Ю. Бачі, І. Ваната., М. Гайдоша, А. Дуліченко, О. Зозуляк, Ф. Ковача, С. Конечного, М. Ляш, П. Магочі, М. Мушинку, А. Плішкову, М. Сісак, А. Чуму, М. Штеця, В. Ябур та інших. У дослідженнях А. Габріеляна, В. Євтуха, А. Каблова, Є. Малиновської, Ю. Олефіра, С. Пирожкова було розглянуто проблеми мігрантів, біженців та шукачів притулку.

Аналіз правових документів, що регулюють міграційні процеси в Україні, був проведений у працях С. Бритченка, Я. Кондратьєва, В. Новика, Т. Петрова, І. Прибиткової, В. Суботенко та О. Шамшура.

Під час аналізу робіт Д. Бернієра, Дж. Брінкмана, М. Коумлі, К. Лайонса, Дж. Мартіна, Дж. Паркера, Л. Роджлера, М. Шеррадена та ін., у яких розкриваються основи соціальної роботи з біженцями з погляду теорії та практики, нами було з'ясовано те, що феномен біженства є частиною міжнародних міграційних процесів, який відображає ситуацію щодо перетину громадянами кордонів країни на вихід.

Дисертаційні роботи С. Астраханцевої та Н. Прокушевої досліджували форми й методи соціальної роботи з біженцями та вимушеними переселенцями.

Мета дослідження – встановити, яким чином організована діяльність соціальних служб Словацької республіки з реалізації програм тимчасового захисту громадян України та запропонувати рекомендації для вдосконалення їхньої діяльності.

Поставлена мета обумовила вирішення таких **завдань**:

- 1) уточнити поняття «біженці» та «вимушені мігранти»;
- 2) узагальнити теоретичні основи й принципи соціальної роботи з біженцями й вимушеними мігрантами;
- 3) схарактеризувати порядок надання статусу тимчасового захисту для громадян України в Словацькій республіці;
- 4) виявити, які програми тимчасового захисту для громадян України реалізуються соціальними службами в Словаччині;
- 5) розробити рекомендації для вдосконалення діяльності соціальних служб в межах програм тимчасового захисту українських громадян.

Об’єкт дослідження – програми тимчасового захисту Словацької республіки для громадян України.

Предмет дослідження – діяльність соціальних служб Словацької республіки з реалізації програм тимчасового захисту українських біженців.

Методи дослідження. З метою виконання поставленої мети та завдань у бакалаврській роботі була використана низка загальнонаукових і соціологічних методів: порівняльний аналіз і синтез, типологізація, аналіз документів.

Емпіричну базу дослідження склали результати аналізу документів, розміщених на офіційних сайтах Міністерства внутрішніх справ Словацької республіки, Міністерства праці, соціальних і сімейних справ Словаччини, а також неурядових організацій, якими надаються юридичні консультації, як приміром, Словацька гуманітарна рада та Ліга з прав людини.

Наукова новизна результатів, одержаних в бакалаврській роботі, полягає в тому, що вперше досліджено діяльність соціальних служб Словацької республіки з реалізації програм тимчасового захисту громадян України. До повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року Словаччина мала набагато менше спеціальних програм, спрямованих на допомогу громадянам України. Раніше вона надавалася лише особам, які емігрували з України, а не біженцям.

Структура й обсяг роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, трьох розділів, семи підрозділів, висновків, списку використаних джерел і 1 додатку. Загальний обсяг бакалаврської роботи складає 46 сторінок, список використаних джерел налічує 40 позицій.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З БІЖЕНЦЯМИ Й ВИМУШЕНИМИ МІГРАНТАМИ

1.1 Біженці й вимушені мігранти як об'єкт соціальної роботи

Біженці та вимушені мігранти є вразливою групою людей, яка часто потребує соціальної підтримки та допомоги для інтеграції в нове суспільство. Соціальна робота з такими людьми має на меті забезпечення їхнього благополуччя, інтеграції та соціальної адаптації у новому середовищі.

Для початку необхідно визначитися з основними поняттями бакалаврської роботи, такими як «біженець» та «вимушений мігрант».

Біженець – це людина, яка знаходиться поза своєю країною постійного проживання через певні обставини, такі як насильство, конфлікти або переслідування. Біженці мають право на міжнародний захист та допомогу від урядів та міжнародних організацій [8].

Вимушений мігрант – це людина, яка змушена переселитися в іншу країну через соціально-економічні або екологічні проблеми, такі як бідність, безробіття, голод, наслідки природних катастроф тощо [8].

Ці особи є об'єктом соціальної роботи у багатьох країнах світу. Вони стикаються з численними проблемами, такими як: втрата дому, бідність, соціальна відчуженість, відсутність доступу до освіти та медичних послуг, недостатні знання мови, тощо. Оскільки ці люди зазвичай знаходяться у важких умовах, вони часто стають об'єктом дискримінації та насильства. Соціальна робота з біженцями, а також вимушеними мігрантами має за мету забезпечення їхнього захисту та надання необхідної допомоги. Це може включати психологічну підтримку, надання житла, навчання мови та культурну адаптацію, професійну підготовку та підтримку під час пошуку

роботи, підтримку у вирішенні правових питань, надання медичної допомоги та інше.

Соцпрацівники, котрі працюють з біженцями і вимушеними мігрантами, повинні мати належну підготовку та знання про особливості роботи з цією групою людей. Вони повинні бути готові до роботи з людьми з різними культурними та релігійними традиціями та забезпечувати підтримку, що відповідає їхнім потребам та індивідуальним характеристикам. Крім того, соцпрацівники мають знати міжнародне та національне законодавство щодо прав біженців та мігрантів.

Одним з основних завдань соціальної роботи з біженцями та вимушеними мігрантами є підтримка їхнього почуття гідності та самооцінки. Це може бути досягнуто через різноманітні програми та послуги, такі як культурна адаптація, соціальні клуби, зустрічі та заходи, які сприяють збільшенню соціального об'єднання та підвищенню самооцінки.

Соціальна робота з такими людьми також включає в себе роботу з родинами цих людей, особливо з дітьми. Це може включати психологічну підтримку, підтримку у навчанні та соціальній адаптації, а також у наданні необхідної медичної допомоги [27].

Соціальна робота також повинна враховувати культурні та історичні особливості цих людей та країн, з яких вони приїхали. Це передбачає знання традицій, культури та звичаїв, що допоможе соціальним працівникам зрозуміти потреби та проблеми біженців і вимушених мігрантів.

Для забезпечення ефективної соціальної роботи з біженцями та вимушеними мігрантами, необхідно використовувати інноваційні методи та технології. В останні роки все більш популярним стає використання інформаційних технологій для надання підтримки та допомоги цій групі людей. Наприклад, використання мобільних додатків для надання інформації про місця отримання медичної допомоги та соціальних послуг, або використання відеоконференцій для навчання мові та культури.

Також соціальна робота з біженцями та вимушеними мігрантами потребує співпраці з іншими організаціями та установами, які надають підтримку цій групі постраждалих. Наприклад, співпраця з установами з працевлаштування, місцевими органами влади та неурядовими організаціями може допомогти забезпечити належну підтримку та допомогу в різних сферах.

Також важливо зазначити, що соціальна робота з такими людьми повинна базуватися на принципах безпеки, довіри та конфіденційності. Соціальні працівники повинні розуміти, що ця група людей може мати серйозні проблеми зі своєю безпекою та правами, тому важливо забезпечувати їм безпеку та захист від насильства та дискримінації [35].

Існує безліч методів соціальної роботи, які можуть бути використані для підтримки та допомоги біженцям та вимушеним мігрантам. Основні з них такі:

1. Кейс-менеджмент: даним методом передбачається персональний підхід до будь-якого клієнта, визначення його потреб та проблем та розробку індивідуального плану підтримки та допомоги.

2. Супровід та консультування: соціальний працівник може забезпечувати підтримку та консультування біженцям та вимушеним мігрантам в різних сферах, таких як медична допомога, житло, освіта, працевлаштування, мова та культура.

3. Групова робота: групова робота може бути корисною для підтримки біженців та вимушених мігрантів у процесі їхньої інтеграції та адаптації в нове соціальне середовище. Групова робота може включати тренінги, семінари та інші заходи для навчання мові, культурі та знайомства з новими людьми.

4. Активна допомога: цей метод полягає в прямій допомозі клієнтам з різних сфер, таких як отримання медичної допомоги, пошук житла або працевлаштування. Соціальний працівник може надавати конкретну допомогу у вирішенні певних проблем, або допомагати клієнтам [27].

5. Розвиток соціальних мереж: соціальний працівник може допомагати клієнтам знаходити різноманітні можливості для спілкування та знайомства з іншими людьми, які можуть бути корисними.

6. Системна робота: цей метод передбачає роботу з системою, в якій знаходиться клієнт, для забезпечення його інтеграції та адаптації. Соціальний працівник може працювати з урядовими органами, організаціями громадянського суспільства та іншими структурами, щоб поліпшити умови життя для біженців та вимушених мігрантів.

7. Мобілізація спільноти: соціальний працівник може допомагати клієнтам знаходити різні можливості для участі у спільноті та волонтерських заходах. Це може допомогти біженцям та вимушеним мігрантам знайти підтримку та побудувати нові соціальні зв'язки.

Ці методи соціальної роботи можуть бути використані окремо або в поєднанні між собою для підтримки та допомоги біженцям та вимушеним мігрантам в їхній інтеграції та адаптації до соціального середовища [8].

1.2 Теоретичні основи й принципи соціальної роботи з біженцями й вимушеними мігрантами

Теоретичні основи та принципи соціальної роботи з біженцями та вимушеними мігрантами базуються на загальних засадах соціальної роботи, таких як повага до гідності та прав людини, принципи справедливості, емпатії, безпристрасності, професіоналізму та інші.

Теоретичні основи соціальної роботи з біженцями та вимушеними мігрантами базуються на різних підходах та концепціях соціальної роботи. Основними з них є:

1. Психосоціальний підхід. Цей підхід ґрунтується на твердженні, що біженці та вимушені мігранти переживають емоційний стрес та травму, пов'язані зі своїм досвідом міграції та переселення. Соціальний робітник має працювати з цими людьми, щоб зменшити їхні стани тривоги та надати їм підтримку [2].

2. Загальний підхід. Цей підхід покликаний забезпечити гідність, права та благополуччя людей, зокрема біженців і вимушених мігрантів. Він базується на принципах людської гідності, соціальної справедливості, прийняття різниці та глобальної солідарності.

3. Формування та подальший розвиток гармонійних взаємин між мігрантами та місцевим (корінним) населенням є складним та чутливим аспектом соціальної роботи з мігрантами. Як показує вітчизняний та міжнародний досвід, цей напрямок вимагає вирішення серйозних проблем. Надходження мігрантів у регіон може створити напругу в інфраструктурі, збільшення конкуренції на ринку праці, проблеми з житлом, а також етнічні та релігійні конфлікти. Несвоєчасне вирішення цих проблем може загострити ситуацію в регіоні. Однак, важливо зазначити, що для подолання негативної реакції місцевого населення мігранти, увійшовши у нове соціокультурне середовище, також повинні дотримуватися місцевих традицій, звичаїв та правил життя. Взаєморозуміння та взаємна адаптація є ключовими факторами для забезпечення гармонійного співіснування між мігрантами та місцевим населенням [39]. Теорія справедливості є ще одним важливим підходом в соціальній роботі з біженцями та мігрантами. Соціальні працівники повинні бути зосереджені на забезпеченні справедливості та рівності у доступі до ресурсів для всіх людей, включаючи біженців та мігрантів. Цей підхід розглядає проблеми цих людей не як ізольовану проблему, а як частину більш широкого контексту - контексту соціальної нерівності.

Крім того, соціальні працівники повинні враховувати питання прав людини, коли працюють з біженцями та мігрантами. Підхід, заснований на правах людини, підкреслює, що біженці та мігранти мають ті ж права, що й інші люди, і повинні отримувати рівний доступ до послуг та можливостей без дискримінації.

Всі ці теоретичні підходи можуть бути використані в соціальній роботі з такими людьми залежно від конкретної ситуації та потреб клієнта.

Одним із ключових принципів соціальної роботи з біженцями та мігрантами є принцип захисту прав та свобод цих людей. Робота з ними вимагає від соціальних працівників забезпечення належного захисту їхніх прав та свобод від будь-якої дискримінації та насильства.

Іншим важливим принципом є принцип партисипації, який передбачає активне залучення біженців та мігрантів до соціальної роботи. Це може бути досягнуто через розробку індивідуальних планів дій з урахуванням їх потреб та бажань.

Принцип культурної компетентності є також важливим для соціальних працівників, що працюють з такими людьми. Цей принцип передбачає розуміння та повагу до різноманітних культур, звичаїв та традицій біженців та мігрантів, а також врахування цих чинників під час надання соціальної допомоги [38].

Принцип ефективності також є важливим для соціальної роботи з людьми, які потрапили до іншої країни. Ефективність передбачає досягнення максимально можливого результату.

Крім основних принципів соціальної роботи, існують деякі специфічні принципи, які використовуються в роботі з біженцями й вимушеними мігрантами. Ось декілька з них:

1. Принцип гуманності. Цей принцип передбачає те, що соціальний працівник повинен бути гуманним та співчутливим до потреб біженців та вимушених мігрантів. Важливо забезпечити їм належне життя та захист від будь-якої форми насильства.

2. Принцип індивідуального підходу. Кожен біженець та мігрант має свою історію, потреби та особливості, тому соціальний працівник повинен працювати з кожним окремо та розглядати його унікальні потреби.

3. Принцип справедливості та рівності. Соціальний працівник повинен дотримуватися принципу рівності та забезпечувати доступ до послуг соціальної роботи незалежно від раси, кольору шкіри, національності, гендерної приналежності, віросповідання тощо [27].

4. Принцип національного та міжнародного законодавства.

Соціальний працівник повинен дотримуватися законів та конвенцій, що стосуються захисту прав біженців та мігрантів, таких як Конвенція про статус біженців, Конвенція про захист прав дитини.

До міжнародних правових документів, які регулюють статус біженців та мігрантів, належать:

- Декларація ООН про права людини, яка гарантує загальні права та свободи для кожної людини, включаючи біженців та вимушених мігрантів.
- Генеральна Асамблея ООН прийняла 28 листопада 1951 року Конвенцію про статус біженців, яка визначає права біженців та правовий статус, що застосовується до них.
- У 1967 році угода про те, що Конвенція про статус біженців застосовується без будь-яких обмежень, які ґрунтуються на географічних або інших обставинах, була прийнята Організацією Об'єднаних Націй.
- В 1990 році ухвалена Конвенція ООН щодо захисту прав всіх трудящих мігрантів та членів їхньої сімей, що визначає правовий статус мігрантів та забезпечує їх захист у різних сферах, таких як праця, освіта, житло тощо [23].

Висновки до розділу 1

У першому розділі бакалаврської роботи було розглянуто теоретичне підґрунтя організації соціальної роботи з біженцями й вимушеними мігрантами. Було з'ясовано, що такі люди мають особливі потреби та вимоги, пов'язані з їхнім статусом та досвідом переслідування та насильства.

Також було досліджено теоретичні основи й принципи соціальної роботи з біженцями й мігрантами. До основних принципів були віднесені принципи гуманізму, рівності, індивідуалізації, конфіденційності та довіри, а також принципи емпатії та культурної компетентності. Основою соціальної

роботи з біженцями й мігрантами є індивідуалізація підходу до кожного клієнта, а також врахування його потреб та можливостей.

Отже, можна зробити висновок, що теоретичне підґрунтя організації соціальної роботи з такими клієнтами є досить складним та різноманітним. Для успішної реалізації соціальної роботи з цими групами необхідно враховувати їхні особливі потреби та вимоги, а також дотримуватись принципів гуманізму, рівності, індивідуалізації. Організація соціальної роботи з цими групами потребує від соціальних працівників високої кваліфікації, знання міжнародного та національного законодавства, а також розуміння культурних особливостей різних груп мігрантів.

Найважливішою умовою успішної соціальної роботи з біженцями й вимушеними мігрантами є створення ефективної системи співпраці між різними структурами, такими як: урядові органи, неурядові та громадські організації, міжнародні організації. Така співпраця може забезпечити доступ до різноманітних ресурсів та послуг, які можуть допомогти біженцям та мігрантам у процесі адаптації до нового соціального середовища.

РОЗДІЛ 2. СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ У СЛОВАЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ

2.1 Тимчасовий притулок у Словаччині: порядок подання необхідних документів

Словаччина – одна з країн ЄС, яка приймає українських біженців, що вимушені були залишити територію України через російську агресію. Соціальна робота у Словаччині, як система знань та застосування конкретних форм та методів (методів, підходів та заходів), безперервно розвивалася і раніше. Однак політичні та соціальні зміни призвели до нової тенденції у розвитку соціальної роботи у Словаччині.

За даними словацької поліції, станом на початок березня 2023 року до Словаччини прибуло понад 283 500 українських біженців. Ця кількість еквівалентна приблизно 5% населення країни, а частка біженців (у перерахунку на кількість населення) є майже такою, як у густонаселеній Польщі [3].

За даними Міністерства внутрішніх справ Словаччини, понад 104 000, або дві п'яті усіх біженців, які в'їжджають до країни, – це діти. При цьому невідомо, скільки українців вирішили залишитися в Словаччині, а скільки виїхали до інших країн Європи [3].

Тим, хто не має дійсного паспорта, рекомендується мати при собі інші документи (наприклад, посвідчення особи, водійське посвідчення, посвідку на проживання в Україні, свідоцтво про народження дитини). Якщо кордон перетинає дитина без супроводу дорослих, компетентні органи у співпраці з поліцією домовляються про розміщення дитини в спеціалізованому закладі для дітей.

Тим, кому вдається перетнути словацький кордон після втечі від війни (як правило, маючи лише штамп про в'їзд у паспорті), дозволяється короткострокове перебування терміном до 90 днів.

Існують різні варіанти більш тривалого перебування в Словаччині:

- подання заяви на отримання тимчасового притулку (найдоступніший метод захисту людей, котрі змушені тікати від війни);
- звернення за міжнародним захистом (притулок, додатковий захист);
- клопотання про надання дозволу на тимчасове або постійне проживання в Словаччині.

На зупинках громадського транспорту інформація тепер доступна словацькою та англійською, а також українською мовами. На вікнах і балконах квартир з'явилися національні прапори.

«Ми дуже цінуємо словацький народ і те, як він прийняв українську родину. Ми намагалися надати їм теплий прийом, і словаки показали, що у них велике серце», – зазначив прем'єр-міністр Словацької Республіки Едуард Хагер [7].

23 березня 2022 року парламент Словаччини ухвалив так званий «Lex Ukraine» – закон, спрямований на спрощення життя українських біженців. Закон також затвердив надання допомоги біженцям для забезпечення житлом. Уряд платитиме власникам готелів та сім'ям, які приймають біженців. Зузана Штевулова, генеральний секретар Асоціації з прав людини, заявила, що реакція уряду на вплив українських біженців є адекватною, оскільки Словаччина ніколи раніше не стикалася з такою ситуацією [10].

За даними Міністерства внутрішніх справ, дозвіл на в'їзд також надається особам, які рятуються від військових конфліктів. Люди, які не мають дійсного паспорта (біометричного паспорта або візи), також можуть в'їхати на територію Словацької Республіки після проходження індивідуальної перевірки.

Громадяни сусідніх країн, які через епідемію коронавірусу до свого прибуття перебували під загрозою військових конфліктів і потребують

міжнародного захисту або подорожують з інших гуманітарних причин, мають право на в'їзд до Словаччини.

Після прибуття до Словаччини ці особи мають зареєструватися на сайті – <http://korona.gov.sk/ehranica>.

Оскільки ці правила часто змінюються, бажано перевіряти актуальну інформацію на офіційному довідковому веб-сайті. Регулярно оновлювану інформацію про ситуацію на словацькому кордоні можна знайти на сторінках Словацької поліції та Міністерства внутрішніх справ у Facebook.

Усім особам, які рятуються від військового конфлікту і отримали дозвіл на перетин словацького кордону (зазвичай зі штампом про в'їзд у паспорті), дозволено короткострокове перебування терміном до 90 днів.

Після в'їзду на територію Словацької Республіки про початок свого перебування необхідно повідомити протягом трьох робочих днів з дати в'їзду. Повідомлення про початок перебування може бути надіслано поштою до компетентного імміграційного відділу поліції, при цьому рекомендується використовувати таку форму поштового листування, як рекомендований лист [16].

Існують різні варіанти, які дозволяють громадянам залишатися в Словаччині протягом більш тривалого періоду часу, в залежності від їх громадянства та інших обставин, як під час в'їзду до Словаччини, так і пізніше.

1. Подати заяву про надання тимчасового притулку (найпростіший спосіб захисту людей, які тікають від війни).
2. Подати заяву про надання міжнародного захисту (притулок, додатковий захист).
3. Подати заяву на отримання дозволу на тимчасове або постійне проживання в Словаччині.

Метою надання тимчасового притулку є захист іноземців від наслідків військових конфліктів, епідемічного насильства, гуманітарних катастроф або постійних порушень прав і свобод людини в країні походження. За останнім даними, тимчасовий захист діє до 4 березня 2024 року.

Документ, що підтверджує статус тимчасового перебування з позначкою «DOČASNÉ ÚTOČISKO», продовжений принаймні до 4 березня 2024 року. Документи, що підтверджують статус тимчасового перебування, можна оновити на сайті Міністерства внутрішніх справ Словачької Республіки. Офіційні прес-релізи доступні на сайті Міністерства внутрішніх справ [17].

Заяву про надання тимчасового притулку може подати:

1. Громадянин України.
2. Особа, якій надано міжнародний або внутрішній захист в Україні.
3. Іноземці, які не є громадянами України, але отримали посвідку на постійне проживання в Україні та не можуть повернутися до своєї країни або регіону походження через небезпечні обставини.

До родичів відносяться особи:

1. Чоловік або дружина.
2. Неповнолітня дитина особи або неповнолітня дитина подружжя.
3. Родичі неповнолітньої дитини (тільки якщо дитина є громадянином України).
4. Інші близькі родичі, які проживають разом з громадянином України або особою, яка потребує захисту, і перебувають на його/її повному або частковому утриманні.

Якщо особа хоче отримати тимчасовий притулок, то може подати заяву особисто в спеціальних реєстраційних центрах за такими адресами:

- Михайловцях Športová 31.
- Братиславі Bottova 7.

Спеціальні реєстраційні центри працюють за графіком:

- Братислава - з понеділка по п'ятницю з 8:00 до 18:00.
- Михайловце - 24/7.

Відділення міграційної поліції у справах іноземців розглядають заяви на тимчасовий притулок:

- з понеділка по п'ятницю з 07:00 до 19:00.

Поліцейські імміграційні пункти для іноземців розташовані в Братиславі, Дунескастраді, Трнаві, Плісові, Кошице, Ружеберку і Тренчині і приймають лише вразливих осіб, включаючи вагітних жінок, сім'ї з дітьми, які звертаються за тимчасовим притулком (якщо в них є хоча б одна дитина віком до шести років), і людей похилого віку старше 65 років. Для всіх інших надається транспорт до спеціалізованого пункту реєстрації [13].

Для подачі заяви необхідно надати достовірні документи, що підтверджують особу та його громадянство, а також право на отримання тимчасового притулку (людина повинна підтвердити наявність міжнародного/внутрішнього захисту, родинних зв'язків або дозволу на постійне проживання, неможливість повернутися в свою країну або регіон походження).

Наприклад, для підтвердження особи можна використовувати дійсний або недійсний паспорт, посвідчення особи, водійські права або інший документ з фотографією та свідоцтво про народження.

Перед безпосереднім зверненням до поліції рекомендується зареєструватися. Таким чином, поліція вже матиме особисту інформацію людини й зможе швидше розглянути заяву.

Тимчасовий притулок не поширюється на громадян України, які мають дозвіл на постійне або тимчасове проживання в Словаччині, подали заяву про надання притулку або отримали притулок чи додатковий захист [3].

В разі зміни адреси в документі про надання тимчасового притулку, заяву про зміну адреси необхідно подати до муніципалітету, поруч з яким проживає біженець. Біженцям не потрібно з'являтися особисто до спеціального реєстраційного центру або відділення імміграційної поліції для іноземців.

Муніципалітет повинен підтвердити, що особі було запропоновано тимчасове житло, і надати нове підтвердження наявності житла (наприклад, довідку про наявність житла). Муніципалітет реєструє зміну адреси в

інформаційній системі та видає особі новий документ про тимчасове проживання або реєструє зміну адреси в поданому документі, раніше виданому особі [13].

Що стосується подорожей, то відповідно до словацького законодавства, подорож (до будь-якої країни, включаючи Україну) не призводить до скасування тимчасового притулку, наданого особі в Словаччині.

Для отримання інформації про умови отримання тимчасового притулку в іншій країні рекомендується звернутися до компетентних органів країни, в якій заявник бажає подати заяву про надання тимчасового притулку, для отримання інформації про умови отримання тимчасового притулку в іншій країні.

Термін дії тимчасового притулку, наданого в Словаччині, закінчується, як тільки тимчасовий притулок надається в іншій країні [14].

Крім закінчення терміну дії та смерті відповідної особи, тимчасовий притулок також припиняє свою дію в випадках, якщо:

- Заявник подав заяву про надання притулку або додаткового захисту.
- Отримав дозвіл на тимчасове або постійне проживання в Словаччині.
- У наданні тимчасового захисту було письмово відмовлено.
- Отримав притулок або додатковий захист в іншій державі-члені ЄС.
- Отримав дозвіл на проживання на невизначений термін або тимчасовий притулок в іншій країні.

За неповнолітніх заяву повинен подавати законний представник або опікун, призначений судом, а сам неповнолітній має бути присутнім під час подачі заяви.

Державна ветеринарна служба Словацької Республіки дозволяє некомерційне переміщення у межах території Словацької Республіки домашніх тварин, котрими супроводжуються біженці, що не відповідають вимогам чинного законодавства [14].

Посвідка на тимчасове проживання в Словаччині пов'язана з конкретною метою, такою як працевлаштування, підприємництво, освіта або

возз'єднання сім'ї. Кожен заявник для отримання дозволу на проживання повинен підтвердити власну мету.

У виняткових випадках Імміграційна поліція може не вимагати підтвердження відсутності судимості, якщо є достатня впевненість у цьому.

Крім довідки про несудимість, виданої в Україні, можна також додати довідку про відсутність судимості, затверджену Посольством України в Братиславі.

В зв'язку з кризовою ситуацією продовжує діяти правило, що якщо іноземець в'їхав до Словаччини на законних підставах (наприклад, за безвізовим режимом) і досі не має посвідки на проживання, він має право перебувати в Словаччині до одного місяця після скасування режиму кризової ситуації. Режим кризової ситуації в Словаччині діє з березня 2020 року і поки що невідомо, коли він буде скасований [17].

2.2 Працевлаштування для українських біженців

Адаптація біженців в країні, де вони отримали тимчасовий захист, починається з пошуку роботи. Європейська комісія видала загальну директиву для українських біженців, яка значно спрощує цей процес. Словаччина, як член Європейського Союзу, взяла на себе зобов'язання з виконання цієї директиви.

Знайти роботу в Словаччині без знання мови може бути викликом, особливо для біженців з України. Велика більшість робочих місць вимагає володіння словацькою мовою, оскільки вона є основною мовою спілкування у країні.

Однак, існують деякі можливості, які можуть допомогти знайти роботу біженцю, навіть без повного володіння мовою:

- **Міжнародні компанії:**

Деякі міжнародні компанії можуть мати англomовне робоче середовище або шукати співробітників з різномовними навичками. Можна розглянути можливість подати заявку на роботу в таких компаніях, де знання словацької мови не є обов'язковим вимогою.

- **Готельний та ресторанний бізнес:**

Сфера гостинності може бути більш відкритою до прийому працівників без повного володіння мовою. Готелі, ресторани, кафе та туристичні заклади можуть мати потребу в персоналі, який може обслуговувати іноземних туристів або працювати у міжнародному середовищі.

- **Робота за допомогою агенцій:**

Можна звернутися до рекрутингових агенцій або міжнародних організацій, які спеціалізуються на підтримці мігрантів і біженців у пошуку роботи. Вони можуть мати інформацію про вакансії, які не вимагають повного володіння мовою, а також можуть надати певну підтримку та консультації.

Також великим плюсом стали би мовні курси або приватні уроки, щоб покращити свої мовні навички. Мовні курси можуть бути доступні у місцевих освітніх установах, мовних школах або навіть онлайн. Володіння словацькою мовою значно полегшить процес пошуку роботи, взаємодії з колегами та розуміння робочих інструкцій.

Якщо хтось отримав тимчасовий притулок, він може працювати в Словаччині без додаткового дозволу, однак не може займатися комерційною діяльністю.

Громадянин України або член його сім'ї (чоловік/дружина або один з батьків неповнолітньої дитини), який подав заяву про надання притулку (міжнародного захисту), може продовжувати працювати протягом дев'яти

місяців з метою завершення процедури надання (міжнародного) притулку (захисту) [39].

Вакансії для кандидатів-носіїв української мови можуть бути знайдені, приміром, на сайті: ISTP.sk, Profesia.sk, Kariera.sk чи sluzbyzamestnanosti.gov.sk [20].

Особи, яким надано тимчасовий захист, зобов'язані протягом семи робочих днів з дня початку роботи повідомити про це центр зайнятості за спеціальною формою, додавши до неї копію документа про надання тимчасового захисту, а також трудового договору або угоди.

Особи, яким надано тимчасовий притулок, мають можливість працювати на основі трудового договору або угоди про виконання роботи поза межами трудових відносин.

В рамках проекту «Допомога біженцям» (Допомога особам зі статусом тимчасового притулку) Міністерство праці, соціальних і сімейних справ (Мінпраці) надає допомогу особам зі статусом тимчасового притулку в Словаччині та особам, які заповнили анкету на отримання громадянства.

Інформаційна брошура для осіб зі статусом тимчасового притулку, зацікавлених в отриманні фінансової допомоги для поїздки на роботу або волонтерства, доступна на урядовому веб-сайті [14].

Для початку роботи необхідні документи:

1. Доручення особи роботодавцю на виконання некваліфікованої або малокваліфікованої праці у сфері садівництва, виробництва, надання послуг тощо.
2. Посвідчення про надання тимчасового притулку.
3. Для певних професій – медична картка, довідка про стан здоров'я, посвідчення водія тощо.

Якщо людина, яка претендує на якусь вакансію, є висококваліфікованим працівником або працює в регульованій професії, наприклад, в медичному секторі, вона повинна надати роботодавцю:

1. Підтвердження про надання тимчасового притулку.

2. Документ про освіту. Номінація – затвердження документів про освіту здійснюється Міністерством освіти Словацької Республіки.

Єдиний виняток для прийому на роботу українців – це державна адміністрація [40].

Загалом, без знання мови можна влаштуватися на роботу прачками, прибиральницями та двірниками, а також на певні робочі місця у фармацевтиці, будівництві та сільському господарстві. Не зменшилася потреба в медсестрах, інженерах, програмістах, фінансистах, торговцях, пекарях і водіях. Є вакансії на всі різновиди аграрного бізнесу (наприклад, оператори молочного виробництва, пакувальники), а іноді на роботу в агропромислові комплекси запрошують цілі сім'ї, яким надається житло та харчування.

Крім того, уряд встановив мінімальну зарплату на 2022 рік на рівні 623 євро [9]. Дуже корисною є безпосередня реєстрація в Словацькому центрі праці, соціальних та сімейних справ. Там надаються консультації з усіх відповідних питань, за необхідності проводяться обстеження для визначення зайнятості та кваліфікації з метою сприяння просуванню по службі або перекваліфікації і, нарешті, пропонуються відповідні вакансії.

З метою самостійного пошуку роботи можуть використовуватися:

- **Міжнародні платформи для українців:**

<https://helpukrainians.jooble.org/slovakia>

<https://www.uatalents.com>

<https://www.jobaidukraine.com/jobs>

<https://layboard.com/ua/vakansii/slovakiya>

Онлайн-робота: <https://app.remoteukraine.org/register>

- **Словацькі платформи:**

<https://cutt.ly/UF9VloK> – варто заповнити форму і можна передивлятися пропозиції [39].

<https://cutt.ly/LF9VHi0>

<https://cutt.ly/DF9VMdA>

<https://cutt.ly/KF9BqhF>

<https://praca.sme.sk>

- **Персональні пропозиції:**

[SAP](#), ІТ-сфера – розробники та проектувальники ПЗ, передпродаж/продаж, саппорт, консалтинг, кадрова політика, фінанси.

Після того, як людину прийняли на роботу, йому не потрібно нічого робити особисто. Однак протягом семи днів роботодавець повинен подати звіт до державної служби зайнятості з копією трудового договору та посвідчення біженця, а також спеціальну інформаційну картку [40].

2.3 Державна соціальна допомога українським біженцям

З 1 вересня 2022 року Міністерство праці, соціальних і сімейних справ (Мінпраці) надає фінансову допомогу біженцям з України (особам, які мають статус тимчасового притулку).

Особи, які отримали тимчасовий притулок (захист), можуть подати заяву на отримання грошової допомоги.

УВКБ ООН (УВКБ ООН) та ЮНІСЕФ (Спеціальні центри) надавали одноразову екстрену грошову допомогу особам, які перебувають на тимчасовому розміщенні (тимчасових роботах), для покриття їхніх потреб у зимовий період. Усі особи, зареєстровані в базі даних УВКБ ООН, автоматично отримували екстрену грошову допомогу. Ця допомога надавалася у формі одноразової виплати в розмірі 150 євро на особу та максимум 400 євро на сім'ю.

Реєстрація на отримання одноразової екстреної фінансової допомоги, необхідної на зимовий період, була дійсна до 18 листопада 2022 року (для тих, хто нещодавно прибув до Словаччини) або до 23 листопада 2022 року (для тих,

хто вже зареєстрований у базі даних УВКБ ООН, але потребує оновлення своїх даних) [18].

13 вересня 2022 року Головне управління праці, соціальних і сімейних справ Словаччини опублікувало офіційний прес-реліз, в якому роз'яснило деякі важливі аспекти фінансової допомоги українським біженцям. Оскільки прес-реліз був доступний лише словацькою мовою, УВКБ ООН надало неофіційний переклад витягів з прес-релізу українською/російською/англійською мовами.

Для тих біженців, які мають потребу й відповідають певним критеріям, фінансова допомога виплачуватиметься державою, а саме Управлінням праці, соціальних і сімейних справ (відповідно до постанови уряду № 294/2022).

Управління праці, соціальних і сімейних справ обслуговує три категорії бенефіціарів:

- Біженці, які отримали фінансову допомогу від Департаменту праці, соціальних і сімейних справ, і повинні відвідати центр зайнятості за місцем проживання протягом вересня і не пізніше 7 жовтня 2022 року.

- Біженці, які отримали виняткову фінансову допомогу від УВКБ ООН, і повинні відвідати центр зайнятості за місцем проживання до 30 вересня 2022 року.

- Біженці, які не отримують фінансову допомогу від УВКБ ООН, які бажають подати заяву на отримання матеріальної допомоги і яким було надано тимчасовий притулок у вересні 2022 року, і повинні якнайшвидше звернутися до ЦЗ за фактичним місцем перебування [18].

У вересні 2022 року біженці з України, які перебували у Словачії, мали отримати SMS-повідомлення словацькою та англійською мовами від Головного управління праці, соціальних і сімейних справ із зазначенням рекомендованої дати відвідування центру зайнятості за місцем проживання. Якщо вони не змогли відвідати центр зайнятості в зазначену дату, вони мали можливість зробити це до кінця вересня (біженці, які отримують допомогу на

матеріальні потреби від центру зайнятості, могли відвідати його до 7 жовтня 2022 року).

Якщо біженець з України не отримав SMS (наприклад, відсутні дані, змінився номер телефону) і був зацікавлений в отриманні допомоги на матеріальні потреби, він міг звернутися до відповідного центру зайнятості в будь-який час до 30 вересня (біженці, які отримують допомогу на матеріальні потреби в центрі зайнятості, мали можливість звернутися до нього до 7 жовтня 2022 року).

Заявники, які отримують допомогу на матеріальні потреби, можуть відвідувати центр зайнятості тільки без інших членів сім'ї. В Братиславі всіх біженців з України приймають у центрі за адресою Боттова 7.

Біженці, які не відвідують центр зайнятості, не займаються пошуком роботи або не виконують інші умови для отримання допомоги, не мають права на допомогу [17].

Біженці з України мають право на матеріальну допомогу в тому ж розмірі й на тих же умовах, що і громадяни Словацької Республіки. Біженці повинні подати заяву про право на матеріальну допомогу до Центру зайнятості, в разі необхідності, відповідно до юрисдикції регіону, в якому вони проживають. Що стосується членів сім'ї, то до уваги беруться тільки ті, які проживають на території Словацької Республіки. Діти біженців з України продовжуватимуть отримувати шкільне приладдя та продовольчу допомогу на тих самих умовах, що й діти громадян Словаччини [26].

З 01.01.2023 вступили в силу зміни до Закону № 417/2013 Міністерства праці, соціальних і сімейних справ Словацької Республіки «Про коригування розміру допомоги на матеріальні потреби та розміру допомоги на матеріальні потреби з урахуванням внесків» (№ 439/2022). З 1 січня 2023 року допомога у зв'язку з матеріальними потребами відповідно до § 10 абз. 2 Закону надається в таких розмірах:

- 74,00 євро на місяць на одну особу;
- 140,70 євро на місяць на одну дитину або до чотирьох дітей;

- 128,60 євро на місяць для подружжя без дітей;
- 192,40 євро на місяць для пари та однієї дитини або до чотирьох дітей.
- 205,50 євро на місяць для пар з чотирма і більше дітьми,
- 259,40 євро на місяць для подружжя з чотирма і більше дітьми;
- 75,70 євро на місяць для членів домогосподарства;
- 41,60 євро на місяць, якщо член домогосподарства підпадає під дію пункту 7(2e) та (2i), а саме: вагітна особа з початку восьмого тижня до очікуваної дати пологів згідно з рішенням лікаря, або особа, яка має поганий стан здоров'я й тимчасово непрацездатна через хворобу чи травму, або особа, яка перебуває в ізоляції понад 30 днів,
- 16,20 євро на місяць вагітним членам домогосподарства з початку четвертого місяця вагітності або батькам дітей, які особисто і належним чином доглядають за дітьми віком до одного року на постійній основі [16, 17].

Висновки до розділу 2

У другому розділі дипломної роботи було приділено увагу безпосередньо допомозі, що надається Словацькою державою українським біженцям і питанням, пов'язаним із наданням такої допомоги. Зокрема, було розглянуто як саме можна отримати тимчасовий притулок в Словаччині та перелік документів, які необхідно надавати біженцям під час в'їзду на територію країни.

Також були розглянуті важливі питання працевлаштування українських біженців. Зокрема, надані посилання на відповідні сайти для пошуку роботи. Окремий підрозділ стосувався матеріальної підтримки та державної соціальної допомоги українським біженцям, а саме: види виплат; в якому розмірі передбачені такі виплати; які документи необхідно надати для їхнього оформлення.

РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ З РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМ ТИМЧАСОВОГО ЗАХИСТУ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

3.1 Огляд програм тимчасового захисту громадян України в Словацькій Республіці

Соціальні служби в Словацькій Республіці є важливою складовою соціальної політики держави. Практична діяльність соціальних служб націлена на забезпечення підтримки та допомоги особам, які перебувають у складних життєвих обставинах, зокрема мігрантам та біженцям. У цьому розділі будуть описані основні види соціальних служб, їхня практична діяльність та програми.

1. Центри соціальних служб. Центри соціальних служб є головними структурними підрозділами управління соціальної політики в регіонах. Вони забезпечують надання соціальних послуг та допомогу населенню у складних життєвих обставинах. Центри соціальних служб надають допомогу мігрантам та біженцям у процесі адаптації до нових умов життя, під час оформлення документів та надання медичної допомоги.

2. Центри зайнятості. Центри зайнятості надають допомогу мігрантам та біженцям у пошуку роботи. Вони допомагають знаходити вакансії, пропонують професійну підготовку та інші послуги, які сприяють успішній інтеграції на ринку праці.

3. Центри здоров'я та медичні установи. Центри здоров'я та медичні установи надають медичну допомогу мігрантам та біженцям. Вони забезпечують безкоштовну медичну допомогу та консультування з питань здоров'я.

4. Організації громадського захисту. Організації громадського захисту надають допомогу мігрантам та біженцям у випадку надзвичайних ситуацій, таких як: стихійні лиха, пожежі, аварії та інші небезпечні ситуації. Організації громадського захисту забезпечують безпеку мігрантів та біженців та координують дії з іншими органами державного управління у разі надзвичайних ситуацій.

5. Організації з питань прав людини. Організації з питань прав людини забезпечують захист прав мігрантів та біженців в Словацькій Республіці. Вони допомагають мігрантам та біженцям отримати необхідну правову допомогу та консультування з питань прав людини [27, 33].

6. Організації для захисту прав дітей. Організації для захисту прав дітей надають допомогу мігрантським дітям та дітям біженців. Вони забезпечують допомогу в урядових та неурядових організаціях для забезпечення доступу до освіти, медичних послуг, а також забезпечення соціального захисту дітей.

7. Організації, які надають житло. Організації, які надають житло, забезпечують житло мігрантам та біженцям, які потребують тимчасового або постійного житла. Ці організації забезпечують умови для проживання та надають необхідну допомогу з побутових питань [38].

Важливо зазначити, що соціальні служби в Словацькій Республіці є взаємопов'язаними та діють у співпраці одна з одною. Це дозволяє забезпечувати комплексну допомогу мігрантам та біженцям у складних життєвих ситуаціях. Крім того, соціальні служби співпрацюють з іншими державними органами, неурядовими організаціями та громадськістю з метою забезпечення належної допомоги мігрантам та біженцям.

Однак соціальні служби Словацької Республіки також стикаються з рядом проблем у роботі з мігрантами та біженцями. Наприклад, недостатньою кількістю місць в приймальних центрах для біженців, складнощами в оформленні документів на тимчасовий захист, труднощами з адаптацією в новій країні, стереотипними уявленнями та дискримінацією у суспільстві.

В світлі цих проблем важливо розробляти нові програми та підходи до роботи з мігрантами та біженцями в Словацькій Республіці, забезпечувати достатню кількість місць в приймальних центрах, вдосконалювати процедури отримання тимчасового захисту та забезпечення допомоги усім мігрантам та біженцям, незалежно від їхнього статусу та походження.

Програми тимчасового захисту громадян України в Словацькій Республіці - це комплекс заходів, які забезпечують певний рівень соціального захисту та підтримки для громадян України, які перебувають на території Словацької Республіки тимчасово або постійно. Такі програми зазвичай створюються з метою надання допомоги людям, які потрапили в складну життєву ситуацію або потребують захисту [13, 14].

Однією з таких програм є програма тимчасового захисту громадян України в Словацькій Республіці, яка була створена для того, щоб забезпечити захист та допомогу громадянам України, які потрапили в складну життєву ситуацію, зокрема були жертвами насильства, злочинів, наражені на переслідування у зв'язку з політичною або релігійною діяльністю тощо. Програма надає різноманітні види допомоги, такі як правова допомога, житло, медична допомога, психологічна підтримка, соціальна підтримка, надання працевлаштування та ін.

Також в Словацькій Республіці існують інші програми тимчасового захисту, які надають допомогу громадянам України, які перебувають на території країни. Наприклад, програма соціального захисту, яка надає матеріальну допомогу та інші види підтримки громадянам, які перебувають у складних життєвих ситуаціях. Також існують програми, спрямовані на інтеграцію громадян України в соціум Словацької Республіки, зокрема програми навчання мові, професійної підготовки, адаптації до нового соціального та культурного середовища.

Існує також програма допомоги дітям. Ця програма спрямована на підтримку дітей громадян України, які перебувають в Словацькій Республіці,

і включає в себе психологічну підтримку, навчання мові та інші соціальні послуги.

Програма підтримки жертв торгівлі людьми. Ця програма надає підтримку громадянам України, які стали жертвами торгівлі людьми та перебувають в Словачській Республіці. В рамках програми надаються послуги з психологічної підтримки, медичного обслуговування та юридичної допомоги.

Програма допомоги у відшкодуванні збитків. Ця програма надає підтримку громадянам України, які постраждали в результаті злочинів на території Словачької Республіки. В рамках програми надається допомога з відшкодування матеріальних та моральних збитків, які були завдані внаслідок злочину [20, 21].

Ці програми надають громадянам України можливість отримати допомогу та підтримку у складній життєвій ситуації, а також допомагають у соціальній та професійній інтеграції в новому оточенні. Важливо зазначити, що кожна програма має свої вимоги та умови для отримання підтримки, тому перед використанням будь-якої з них необхідно детально ознайомитись з умовами та вимогами [14].

3.2 Оцінка ефективності програм тимчасового захисту громадян України в Словаччині

Важливим елементом програм тимчасового захисту є механізми контролю за їхньою ефективністю та якістю надання допомоги. В цьому контексті в Словачькій Республіці існує система оцінки ефективності програм, яка забезпечує збір та аналіз даних про надання допомоги, оцінку її якості та ефективності, а також визначення потреб в розвитку та удосконаленні програм.

Один із методів оцінки ефективності програм - опитування користувачів, яке дає можливість визначити їхню задоволеність програмою, а також виявити можливі проблеми та пропозиції щодо її поліпшення. Для проведення опитувань зазвичай використовуються стандартні анкети, які містять питання про якість наданої допомоги, взаємодію зі службою, зручність отримання послуг та інші.

Крім того, ефективність програм можна оцінити за допомогою моніторингу їх діяльності. Моніторинг дозволяє виявити труднощі, з якими стикаються користувачі та працівники служби під час реалізації програми, а також відслідкувати динаміку розвитку програми та її результативність.

Аналіз фінансових звітів є ще одним важливим критерієм оцінки ефективності програм. Даний аналіз дає змогу виявити розходи на підтримку програми, дізнатися, скільки коштів виділяється на різні аспекти програми, і чи вдається забезпечувати ефективне використання бюджетних коштів.

Також для оцінки ефективності програм можна порівнювати їх зі схожими програмами в інших країнах та використовувати рекомендації та найкращі практики інших країн [34, 38].

Для проведення оцінки ефективності програм тимчасового захисту українців в Словачкій Республіці необхідно враховувати такі показники:

1. Кількість українців, які скористалися програмою. Цей показник дає змогу оцінити доступність тимчасового захисту та рівень поінформованості громадян про програму.

2. Склад та характеристики користувачів програми. Важливо знати, яка частка користувачів є сім'ями з дітьми, жінками, які перебувають у складних ситуаціях, чи особами з інвалідністю. Цей показник дозволяє враховувати особливості різних груп користувачів та вдосконалювати програму, щоб задовольняти їх потреби.

3. Тривалість перебування у програмі. Цей показник допомагає оцінити ефективність програми та її вплив на життя користувачів. Якщо користувачі

проводять у програмі більше часу, це може свідчити про недостатню ефективність програми та необхідність вдосконалення.

4. Задоволеність користувачів програмою. Важливо знати, наскільки задоволені користувачі програмою, її умовами та якістю надання допомоги. Цей показник дає змогу вдосконалювати програму та підвищувати якість надання допомоги.

5. Ефективність реалізації запланованих заходів. Цей показник дає змогу оцінити, наскільки успішно були реалізовані заплановані заходи та досягнуті поставлені цілі. Якщо програма досягає мети та її заходи ефективно реалізовані, то можна говорити про її успішність.

Крім того, оцінка ефективності програм тимчасового захисту українців в Словацькій Республіці включає аналіз фінансових звітів, що дозволяє оцінити витрати на надання допомоги та визначити ефективність їх використання. Також проводиться аналіз даних щодо рівня задоволеності користувачів програмою, що дає змогу виявити проблемні моменти та запропонувати шляхи їх вирішення.

У процесі оцінки ефективності програм захисту українців залучаються як внутрішні, так і зовнішні експерти, які забезпечують об'єктивність та незалежність оцінювання. Оцінка проводиться на регулярній основі, що дозволяє вчасно виявляти проблеми та розробляти стратегії для їх вирішення.

У підсумку, оцінка ефективності програм тимчасового захисту є важливим етапом у забезпеченні належного рівня соціальної підтримки та захисту прав громадян. Вона дозволяє виявляти проблеми та недоліки в діяльності програм, розробляти стратегії для їх вирішення та підвищувати якість надання допомоги [39].

Можна запропонувати декілька пропозицій щодо поліпшення програми тимчасового захисту громадян України в Словацькій Республіці:

1. Підвищення рівня проінформованості українських біженців про існуючі програми тимчасового захисту та можливості, які вони надають. Зокрема, необхідно активніше залучати міграційні та громадські організації до

просування цієї інформації серед української спільноти, а також забезпечити доступну та зрозумілу інформацію про програму на офіційному сайті Міністерства внутрішніх справ Словачької Республіки.

2. Розширення критеріїв відбору для надання тимчасового захисту. Для цього необхідно розглядати не лише військові конфлікти, а й різноманітні форми насильства та дискримінації, наприклад, гендерне насильство, торгівлю людьми.

3. Покращення умов перебування тимчасових зареєстрованих осіб. Зокрема, необхідно забезпечити належні умови проживання, медичне обслуговування, освіту та роботу для тимчасово зареєстрованих осіб. Також потрібно забезпечити доступ до психологічної підтримки та інших послуг, які можуть допомогти адаптуватися до нових умов життя.

4. Покращення процедури подання заяв та отримання тимчасового захисту. Для цього необхідно знизити бюрократичні бар'єри, ускладнення та забезпечити прозорість процесу. Також важливо забезпечити доступність перекладу документів, які необхідно подати.

5. Мовна підтримка: Забезпечити наявність перекладачів або мовних посередників, які можуть надати допомогу українським громадянам під час спілкування зі службами соціального захисту. Це сприятиме зрозумілості, довірі та ефективному обміну інформацією.

Ще однією пропозицією щодо поліпшення програм тимчасового захисту українців в Словачькій Республіці може бути збільшення фінансових ресурсів, що виділяються на ці програми. Зважаючи на зростаючу кількість заяв на отримання тимчасового захисту, а також на зростання соціальних потреб української громади, необхідно збільшувати фінансові ресурси, що виділяються на реалізацію цих програм. Це дозволить забезпечити більш широкий доступ до соціальної підтримки та покращити її якість [27, 28].

Також можна розглянути можливість розвитку нових програм тимчасового захисту, зокрема для інших категорій українських громадян, які потребують соціальної підтримки. Наприклад, можна створити програму для

підтримки жінок-мігранток, які стали жертвами насильства, або для підтримки дітей-мігрантів, які перебувають у складних життєвих ситуаціях. Такі програми допоможуть забезпечити більш широкий доступ до соціальної підтримки та покращити життєві умови цих категорій громадян.

Таким чином, важливо постійно вдосконалювати програми тимчасового захисту громадян України в Словацькій Республіці, забезпечувати їх ефективність та якість, а також розглядати можливість розвитку нових програм для інших категорій громадян, які потребують соціальної підтримки.

Висновки до розділу 3

У цьому розділі було досліджено практичну діяльність соціальних служб Словацької Республіки з реалізації програм тимчасового захисту для українців. Було розглянуто основні принципи та напрями діяльності соціальних служб, які включають соціальне консультування та психологічну підтримку, надання матеріальної допомоги та підтримки з працевлаштування.

Було проаналізовано структуру та організацію соціальних служб у Словацькій Республіці, включаючи їх фінансування та правове регулювання. Також було досліджено механізми контролю за ефективністю та якістю надання допомоги.

Загалом, програми тимчасового захисту українців в Словацькій Республіці є важливим інструментом соціальної підтримки та захисту прав громадян, які перебувають у складних життєвих ситуаціях. Оцінка їх ефективності допомагає вдосконалювати програми та забезпечувати належний рівень підтримки для тих, хто їх потребує.

Проте, дослідження показало, що існують проблеми та недоліки в реалізації програм тимчасового захисту українців. Зокрема, недостатня

кількість фахівців, які можуть надати якісну соціальну підтримку, складність у процесі отримання допомоги та нестача фінансових ресурсів для її надання.

ВИСНОВКИ

В бакалаврській роботі було піднято низку важливих питань, пов'язаних із сучасним станом українського суспільства. Звичайно це війна, війна, що змінила наше життя та «примусила» багатьох жінок та дітей тікати із своїх домівок та шукати умов для безпечного існування. Українські біженці поїхали до різних країн, серед яких є і Словаччина [1].

Як було встановлено в результаті дослідження діяльності соціальних служб Словацької республіки з реалізації програм тимчасового захисту громадян України під час російсько-української війни, уряд Словацької республіки виконує свої міжнародні зобов'язання щодо прийому біженців з України.

Для забезпечення ефективної роботи соціальних служб та підтримки біженців з України уряд Словацької республіки створив спеціальну мережу соціальних служб, яка включає у себе центри надання соціальних послуг та організації, які займаються питаннями міграції та біженців.

Згідно з результатами, отриманими в бакалаврській роботі, соціальні служби Словацької республіки надають людям з України підтримку та допомогу у вирішенні різних питань, таких як проживання, працевлаштування, медична допомога, освіта та інші.

Важливим чинником успішної реалізації програм тимчасового захисту громадян України в Словацькій республіці є співпраця між різними установами та організаціями, які займаються цими питаннями. Також варто враховувати потреби та інтереси біженців з України та забезпечувати їм доступ до всіх необхідних послуг та ресурсів.

Отже, здійснення програм тимчасового захисту громадян України в Словацькій республіці є важливою та актуальною темою, яка потребує уваги та дослідження. В результаті проведеного дослідження було встановлено, що

соціальні служби Словачької республіки добре функціонують та забезпечують людям з України необхідну допомогу та підтримку.

Однак дослідження також показало, що існують певні проблеми та виклики, з якими стикаються соціальні служби під час реалізації цих програм, зокрема, обмежені фінансові ресурси та необхідність покращення співпраці між різними установами та організаціями.

На основі результатів дослідження можна зробити висновок, що організація діяльності соціальних служб у Словачькій республіці з реалізації програм тимчасового захисту громадян України є важливою та необхідною для забезпечення їхнього захисту та підтримки. Однак необхідно продовжувати працювати над покращенням роботи соціальних служб та сприяти їх ефективній роботі, забезпечуючи необхідні фінансові ресурси та покращуючи співпрацю між різними установами та організаціями.

Також важливим аспектом є підвищення проінформованості української спільноти щодо програм тимчасового захисту та доступних соціальних послуг.

Результати дослідження можуть бути корисними для відповідних установ та організацій, які займаються наданням соціальних послуг в Словачькій республіці та інших країнах, що надають допомогу біженцям з України.

В подальшому можна рекомендувати проведення додаткових досліджень для поглиблення розуміння проблем та викликів, з якими стикаються соціальні служби при реалізації програм тимчасового захисту громадян України в Словачькій республіці, та пошуку шляхів їх подолання.

Також, якщо говорити про сьогоднішній день, Словачька Республіка досить активно підтримує Україну під час війни. Держава створила чимало соціальних програм для допомоги біженцям. Звичайно самим біженцям варто також звертати увагу на вимоги країни. Тобто треба вчити мову, бути активним і влаштовуватись на роботу.

Взагалі варто зазначити, що тема «українських біженців» виникла зовсім нещодавно. Раніше ці питання не розглядалось в такому активному контексті

як зараз, адже зрозуміло, що раніше і не було таких активних бойових дій. Якщо навіть згадати перші бойові дії, що розпочалися ще у 2014 році, то тоді не було такої активності стосовно переселення біженців в інші країни. Наразі ми спостерігаємо активну допомогу з боку Словаччини та активну реалізацію програм, спрямованих на допомогу українським біженцям. Дуже хочеться вірити, що війна скоро закінчиться й запроваджені іншими країнами програми будуть лише нагадувати про їхню доброту та допомогу нашому народові. Це буде момент зближення з країнами ЄС та наближення нашої країни до процвітання та розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вимушена міграція і війна в Україні (24 березня – 10 червня 2022): веб-сайт. URL: <https://cedos.org.ua/researches/vymushena-migracziya-i-vijna-v-ukrayini-24-bereznnya-10-cherhvnyya-2022/> (дата звернення: 04.04.2023).
2. Грудій М. А., Мельник Л. А. Психосоціальна допомога внутрішньо переміщеним дітям, їхнім батькам та сім'ям з дітьми зі Сходу України. Київ : Вид-во дім «Калита», 2015. 37 с.
3. Гайтанжи Г. Проблемні питання взаємовідносин Україна-Словаччина: аналітична записка. Вид-во Національний Інститут стратегічних досліджень. Регіональний філіал в м. Ужгороді: веб-сайт. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/496/> (дата звернення: 25.04. 2023).
4. Де живе найбільше українських біженців веб-сайт. URL: <https://www.dw.com/uk/de-zive-najbilse-ukrainskih-bizenciv/a-65281436#> (дата звернення: 20.05.2023).
5. Дулеба А. Словацько-українські відносини після 1991 року. Досвід країн Вишеградської четвірки на шляху до ЄС: можливості для України: аналітичні оцінки. Нац. ін-т стратег. дослідж. (Закарпат. філ.), Фонд ім. Ф. Еберта; за ред. кол.: В.І. Андрейко, О.С. Власюк, С.І. Мітряєва (голов. ред.). Ужгород: Вид-во В. Падяка, 2003. 216 с.
6. Договірно-правова база українсько-словацьких двосторонніх відносин. Посольство України в Словацькій Республіці: веб-сайт. URL: <http://slovakia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-sk/legal-acts> (дата звернення: 17.05.2023).
7. Дмитро Разумков: Верховна Рада України готова працювати над поглибленням діалогу з Національною Радою Словаччини: веб-сайт.

URL: <https://www.rada.gov.ua/print/209157.html> (дата звернення: 10.05.2023).

8. Дибаш М.В. Соціальна робота з мігрантами, біженцями та внутрішньо переміщеними особами. Чортків. 39 с.

9. Договір між Словаччиною та Україною: веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/703_150#Text (дата звернення: 03.05.2023).

10. Договірно-правова база українсько-словацьких відносин: веб-сайт. URL: http://ukrexport.gov.ua/ukr/ugodi_z_ukrain/ukr/2158.html (дата звернення: 15.04.2023).

11. Допомога біженцям від Словаччини: веб-сайт. URL: <https://help.unhcr.org/slovakia/uk/> (дата звернення: 05.05.2023).

12. Допомога Україні: веб-сайт. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/1438/aid-to-ukrainians-in-slovakia-the-red-cross-closes-the-program-of-disbursement-of-funds> (дата звернення: 10.05.2023).

13. Допомога та важлива інформація для біженців з України: веб-сайт. URL: <https://ua.gov.sk> (дата звернення: 10.05.2023).

14. Державні програми спрямовані на підтримку українців: веб-сайт. URL: <https://tripmydream.ua/media/layfhak/slovachchyna-dopomoga-bizhentsyam> (дата звернення: 14.04.2023).

15. Допомога українцям: веб-сайт. URL: <https://kiyavia.com/articles/vazhлива-informaciya-dlya-bizhenciv-v-slovakia> (дата звернення: 21.04.2023).

16. Допомога біженцям в Словацькій Республіці: веб-сайт. URL: <https://evacuation.city/articles/262244/u-slovachchini-skasuvali-viplati-ukraincyam-vid-chervonogo-hresta> (дата звернення: 05.05.2023).

17. Державні програми українцям: веб-сайт. URL: <https://novyny.sme.sk/c/23008083/dopomoha-ukraintsiam-u-slovachchyni-zminy-ta-vymohy.html> (дата звернення: 13.04.2023).

18. Допомога українцям від Словаччини: веб-сайт. URL: <https://fakty.com.ua/ua/svit/svitovi-novyny/20220620-ukrayinczyam-u-slovachchyni-platyat-do-e380-dopomogy-hto-ta-yak-mozhe-otrymaty/> (дата звернення: 14.04.2023).
19. Зібрання чинних міжнародних договорів України / голов. ред. А.М. Зленко ; Міністерство закордонних справ України. Київ : Ін Юре, 2001. Том 4, кн. 1: січень-червень 1994 р., 2004. 972 с.
20. Інформація і допомога – ситуація в Україні: веб-сайт. URL. <https://www.mic.iom.sk/sk/novinky/760-informatsiya-ukrayina.html> (дата звернення: 12.03.2023).
21. Корисна інформація для громадян України: веб-сайт. URL: https://www.upsvr.gov.sk/media/medialne-spravy/uzitocne-informacie-pre-obcanov-ukrajiny-korisna-informacia-dla-gromadan-ukraini-useful-information-for-citizens-of-ukraine.html?page_id=1159972 (дата звернення: 22.04.2023).
22. Красовський І. Історія та культура Лемківщини. *Науковий збірник Музею української культури у Свиднику*. Свидник, 2013. № 27.
23. Лучинець М.-Г. Права та захист біженців у міжнародному праві. Закарпатські правові читання : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції / за заг. ред. В.І.Смоланки, Я.В.Лазура, О.Я.Рогача, І.М.Полюжин. – Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2015. с.194.
24. Лібанова Е.М., Позняк О.В. Масштаби та наслідки вимушеної міграції населення України внаслідок збройної агресії Російської федерації. Демографія та соціальна економіка. 2022. № 2 (48). с.57.
25. Мигашко Є.М., Тимошенко Н.Є. Інтеграція біженців в українське суспільство як соціально-педагогічна проблема. с. 10.
26. Міністерство Словацької Республіки: веб-сайт. URL: <https://www.minv.sk/?ministry-of-interior> (дата звернення: 20.04.2023).

27. Напрямки соціальної роботи з мігрантами, біженцями, вимушеними переселенцями: веб-сайт. URL: https://stud.com.ua/76818/sotsiologiya/napryamki_sotsialnoyi_roboti_migranta_mi_bizhentsyami_vimushenimi_pereselentsyami (дата звернення: 01.05.2023).
28. Особистість соціального працівника: веб-сайт. URL: <https://www.zones.sk/studentske-prace/pedagogika/5171-osobnost-socialneho-pracovnika/> (дата звернення: 15.05.2023).
29. Початок сучасної соціальної роботи в Словачії: веб-сайт. URL: <https://www.prohuman.sk/socialna-praca/zaciatky-sucasnej-socialnej-prace-na-slovensku> (дата звернення: 04.04.2023).
30. Політичні відносини між Україною та Словаччиною / Посольство України в Словацькій Республіці: веб-сайт. URL: <http://slovakia.mfa.gov.ua/ua/ukrainesk/diplomacy> (дата звернення: 22.04.2023).
31. Пропозиції роботи: веб-сайт. URL: <https://www.sluzbyzamestnanosti.gov.sk/pracovne-ponuky?pageNr=1&lang=ua> (дата звернення: 15.05.2023).
32. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну: історичний контекст: веб-сайт. URL: <https://uinp.gov.ua/aktualni-temy/povnomasshtabne-vtorgnennya-rosiyi-v-ukrayinu-istorychnyy-kontekst> (дата звернення: 23.05.2023).
33. Поліщук В.А. Соціальна робота з біженцями. Тернопіль, 2016. с. 218.
34. Рюль В.А. Особливості соціальної роботи з мігрантами та їх сім'ями. Ужгород. с. 6.
35. Свящук А.Л. Проблеми прав біженців та виклики сучасності. Харків : Вид-во «ФОП Големб О.О.», 2018. с. 321.
36. Сополіга М. До проблеми етногенезу української меншини Словаччини. Українці-русини: етнолінгвістичні та етнокультурні процеси в історичному

розвитку. Київ : Вид-во НАН України, МАУ, ІМФЕ ім. М.Т. Рильського, 2013. 351 с.

37. Справа №629. Спільна заява прем'єр-міністра України Є. Марчука і голови уряду Словацької Республіки В. Мечіяра. Київ, 1995, 15 червня. с.3.

38. Словацька гуманітарна рада: веб-сайт. URL: <https://www.shr.sk/> (дата звернення: 03.04.2023).

39. Технологія соціальної роботи з біженцями та вимушеними переселенцями. Проблеми соціальних служб в роботі з біженцями та вимушеними переселенцями: веб-сайт. URL: http://www.ni.biz.ua/8/8_7/8_78971_tehnologiya-sotsialnoy-raboti-s-bezhentsami-i-vinuzhdennimi-pereselentsami-problemi-sotsialnih-sluzhb-v-rabote-s-bezhentsami-i-vinuzhdennimi-pereselentsami.html (дата звернення: 18.05.2023).

40. Як українським біженцям працевлаштуватись у Словаччині?: веб-сайт. URL: <https://visitukraine.insure.uk/blog/317/how-to-get-employment-for-ukrainian-refugees-in-slovakia> (дата звернення: 10.05.2023).